

Dr. Bárczy István polgármester

Budapest székesfőváros törvényhatósági bizottságának 1916. évi október 11-én tartott rendes közgyűlésén a következő jelentést tette:

Tisztelt Közgyűlés!

Méltóztassék megengedni, hogy mielőtt áttérnénk az indítványokra és a napirendre, a t. közgyűlésnek jelentést tegyek azokról a sajnálatos eseményekről, amelyek az utolsó közgyűlés óta bekövetkeztek, t. i. a Zita-kórházban, valamint a főváros úgynevezett műszerüzemében történt szabálytalanságok dolgában, azután később ezen ügygel kapcsolatosan a képviselőházban történt interpellációra vonatkozólag.

Mindenekelőtt a Zita-kórházban és az úgynevezett műszerüzemben előfordult szabálytalanságokról szólok.

Amint a pénzügyi bizottság ülésén már jelentettem, f. év július végén Fényes László hírlapíró feljelentésére vizsgálat indult meg a Zita-kórházban előfordult szabálytalanságok miatt. Ennek folyamán meggyőződést szereztünk arról, hogy az élelmicikkek kezelése és a kezelés ellenőrzése körül nagyfokú rendellenességek történtek. E miatt Buzay Károly tanácsnok, Hézsér Árpád élelmezési tiszt, Komoróczy számtiszt és Horváth Ákos kórházi gondnok ellen a fegyelmi vizsgálatot megelőző fegyelmi eljárást elrendeltem. A vizsgálat vezetésével dr. Déri Ferenc alpolgármestert bízam meg, egyidejűleg Buzay tanácsnokot a közegészségügyi ügyosztályból áthelyeztem. A fegyelmi vizsgálat során Hézsér Árpádra nézve oly cselekedetek elkövetésének a gyanúja merült fel, amelyek bűnvádi eljárás tárgyát képezhetik, ezért, az erre vonatkozó törvényes rendelkezésnek megfelelően, az összes iratokat a kir. ügyészséghez tettem át a bűnvádi eljárás megindítása végett és annak befejezéseig a fegyelmi eljárás folytatását függőben tartom. Egyidejűleg Hézsér Árpádot állásától felfüggesztettem. Erre vonatkozóan további hivatalos értesítést nem kaptam, ennél fogva szükségesnek tartottam, hogy a kir. ügyészséghez ez ügyben sürgető átiratot intézzek.

Ezután áttérek a műszerüzem ügyére. Itt a főváros ellen irányuló vádak két csoportjával állunk szemben. Az egyik Dénes Aladár alkalmaztatásának ténye, a másik a kellő ellenőrzés hiányossága. Mielőtt ezekre rátérnénk, rövid visszapillantást ohajtok vetni a műszerüzem keletkezésére.

Ismereteselek azok az okok a t. közgyűlés előtt, amelyek szükségessé tették, hogy a kórházak élelmezését a drágább vállalati rendszer mellőzésével, házilagos úton lássuk el. Ugyanezen okokból szükségét láttuk, hogy a kórházaknak műszerekkel és kötőszerekkel való ellátása ne a felmerülő szükséghez képest kisebb kereskedőktől történő bevásárlások útján, hanem elsőkézből, lehetőleg közvetlenül a gyárakból történjék. Ezért a tanács elhatározta ilyen anyagraktárnak a felállítását, hasonlóan a már régóta fennálló és bevált központi anyagszertárhoz, amely a hivatalokat, iskolákat és egyéb fővárosi intézményeket butorokkal, írószerekkel és egyéb felszerelési cikkekkel látja el. Ugyancsak a központi anyagszertár szervezéséhez hasonlóan történt a kórházi anyagraktárnak megszervezése is, amely közvetlenül a közegészségügyi ügyosztály felügyelete alá került, pénztári kezelését pedig a számvevőség ellenőrzése mellett a székesfőváros központi pénztára végezte.

Mivel a beállott háborús állapot következtében szinte ijesztőleg, teljesen előkészületlenül reánk szakadt nehézségek, valamint a harcterekről tömegekben ide irányított sebesülteknek kórházainkba helyezése, a kötőszerekkel és műszerekkel való ellátás tekintetében nem is sejtett igényekkel léptek fel a csak alig felállított kórházi anyagraktárral szemben: az üzem kibővítéséről és megfelelő személyzetről kellett sürgősen gondoskodnunk.

Erről értesülvén Dénes Aladár is, aki, mint a Hungária kötőszergyárnak akkori igazgatója, már korábbi időktől fogva állandó üzleti összeköttetésben volt a mi kórházi anyagraktárunkkal, azt a kérését terjesztett elő, hogy próbaképen nyerjen alkalmazást a fővárosnál. Ez alkalommal bemutatta bizonyítványait,

okmányait, amelyek eddigi működéséről szóltak. Ezeket ha méltóztatnak megengedni, röviden ismertetem.

A Keleti J. orvosi és sebészi műszergyáros cégnek bizonyítványával igazolta, hogy mint utazó, szorgalmával, igyekezetével, mint általában az üzlet érdekében kifejtett odaadó működésével megelégedését kiérdemelte és hogy őt, midőn ezen állását saját kérelmére elhagyja, bárkinek is a legmelegebben ajánlhatja.

A Salvator kötőszergyár bizonyítványával igazolta, hogy, mint a sebészeti osztály vezetője volt 1908. november 1-től 1910. március 31-ig alkalmazásban és kiváló tulajdonságai miatt őt mindenkinek ajánlhatja és távozásakor további pályájára legjobb kívánságai kísérik.

A Fischer Péter és Társa közismert szakmabeli cég bizonyította, hogy Dénes, mint utazó, majd mint disponens volt alkalmazásban és szakismeretével, valamint eredményes munkálkodásával teljes megelégedését érdemelte ki és őt a legmelegebben ajánlhatja.

Az iratok között fekszik a „Rico Magyar Kötőszerművek R. T.” utóbb szerzett bizonyítványa, melyben kijelenti, hogy mint szakhivatalnok, legnagyobb megelégedésére működött és a Hungária kötőszergyárnak bizonyítványa, hogy mint vezető igazgató, kiváló kvalitású organizátornak és elsőrendű üzletembernek bizonyult.

Ezek a bizonyítványok 1906. évi december hó 1-től, 1914. októberig kisebb megszakításokkal Dénes Aladár szakmabeli alkalmaztatását igazolják és igazolják azt is, hogy mindenütt nemcsak meg voltak vele elégedve, hanem őt ebben a szakmában való alkalmazásra ajánlják.

Ez alapon alkalmazta Bódy alpolgármester Dénes Aladárt, a háború folyamán 1914. év októberében, ideiglenes minőségben, mint hat heti felmondással elbocsátható kereskedelmi alkalmazottat.

Időközben a kórházi anyagraktár működésére nézve megnyugtatóul szolgált a számvevőségnek 1915. május 19-én tett jelentése, mely szerint az 1914. februártól számított egy év és két hónap alatt szerzett tapasztalat szerint, az eredmény a legkedvezőbbnek mondható, dacára a világháború kezdetén ezen üzemre hárult majdnem lehetetlen feladatnak. Az új vezetés — mondja a számvevőségi jelentés — ezt a feladatot fényesen megoldotta, kereskedői éleslátással és szakértelemmel kiszámíthatatlan nyereséget biztosított a fővárosnak. Ebből a számvevőség azt a következtetést vonja le, hogy a műszer- és kötőszerraktárnak nemcsak további fenntartása, de további fejlesztése is kívánatos.

A bemutatott hiteles zárszámadási adatok szerint a műszerek, kötőszerek és egyéb orvosi szerek 1914. évi kiadásával megtakarított 129.070 korona 80 fillér. Úgy, hogy az átlagos napi szükséglet, amely a balparti kórházaknál 1913. évben 53.65 fillér volt, 1914. évben 47.27 fillérre, a jobbparti kórházaknál pedig 52.26 fillérről, 50.23 fillérre szállott le. Ez az eredmény, a jelentés szerint, csak arra vezethető vissza, hogy a műszereket és kötőszereket az eddigi szerződési egységeknél jóval olcsóbban szerezték be a műszer- és kötőszergyár útján.

Később a különböző műszer- és kötőszercégek köréből kezdtek olyan hírek kiszivárogni, amelyek szerint a konkurens cégek értekezleteket tartanak abból a célból, hogy Dénes Aladárt lehetetlenné tegyék és adatokat gyűjtenek ellene. Ez adatgyűjtéseknek eredményeként látott napvilágot a könyvkötők, szíjgyártók és sérvkötők ipartestületének köréből 1915. március 30-án, névtelenül benyújtott feljelentés, amelyhez az adatokat bírói ítélet megállapítása szerint ugyanaz a Keleti J. cég szolgáltatta, amely cég Dénest dícsérő bizonyítványában bárkinek a legmelegebben ajánlotta.

Ezen névtelen fejletés alapján, miután azt több az ügyosztályban Melkó Bertalan elnök aláírásával ellátta, az ügyosztály részéről vizsgálat indult meg Dénes Aladár ellen.

A feljelentés első pontja szerint a főváros a műszer- és kötőszerraktár élére olyan egyéneket állított, kik a szakmában teljesen járatlanok és emiatt a főváros csak oly másodrangú gyárosoktól kaphatott árúkat, kiknek gyártmányai a szakmában silányabbak. Erre nézve nyilatkoztak a kórházak igazgatói, akiknek jelentései szerint az egy évet meghaladó idő alatt szállított cikkek elsőrendű gyártmányok voltak, panasz e tekintetben az osztályos orvosok részéről nemcsak nem érkezett be, sőt az osztályos orvosok a raktár működéséről ismételtelen megelégedéssel nyilatkoztak.

A Dénes személyes viszonyaira vonatkozó közlés, mely szerint nevezett Bártfafürdőn a játékbankban croupier volt, Bártfa város rendőrkapitányi hivatalának átirata és a fürdőigazgatóságnak kétféle bizonyítványa szerint, valóban állításnak bizonyult, mert ezen igazolások szerint Dénes a bártfafürdői igazgatóságnál 1903—1904. évben, tehát fővárosi alkalmaztatása előtt tíz évvel, mint irnok, illetőleg titkár volt alkalmazva, croupier ott nem volt.

A beszerzett fővárosi rendőrkapitánysági bizonyítványok szerint, Dénes Aladárnak budapesti tartózkodása alatt, 1905. évtől 1915. évig erkölcsi magaviselete rendőri szempontból kifogástalan volt, büntetért vagy vétségért büntetve nem volt.

Megjegyzendő, hogy a Dénes ellen hangoztatott vádak főként csupán előéletére vonatkoztak. Miután pedig az itteni alkalmaztatására vonatkozólag felhozott panaszok alaptalanoknak bizonyultak, arra utasították Dénes, hogy az előéletére vonatkozó panaszok tisztázása céljából az illetékes bírósághoz forduljon.

Nemcsak a bírói ítélet, amelyben a vádak miatt becsületsértés címén azok ítéltettek el, akik Dénes ellen a feljelentést beadták, hanem az a körülmény is, hogy Dénes ellen főleg a Keleti cég vádjai szolgáltatták a névtelen feljelentés anyagát, arra engedett következtetni, hogy Dénes ellen csak azért indult meg és folyik hajsza, mert ő a főváros műszer- és kötőszerraktárának vezetője. Ezen üzemnek felállítására és működése t. i. már kezdettől fogva nem tetszett az érdekelt feljelentő cégnek, ennél fogva a panasz tekintetében a letárgyalagosabb elbírálást tett szükségessé. Ez utóbbi körülmény megvilágítására a következőkre hívom fel a figyelmet.

A Keleti-cég az előző években panaszkodott, hogy a kórházi főorvosok a műszerek beszerzésénél mellőzik. A balparti kórházigazgatóságnak 1906-ból, utóbb 1911-ből keltezett hivatalos jelentései szerint a mellőzés okául azt hozzák fel, hogy a Keleti-cég az orvosoknak körlevelet küldött, amelyben többi közt a következőket írta:

„Midőn fáradozását előre is köszönöm, bizalmasan értesítem, hogy akár direkte, akár csak szíves ajánlata folytán beérkező rendelések után készséggel szolgálok 20% rekompenzációval.“

Ugyanez a cég, mely annak idején oly jó bizonyítványt adott Dénesnek, volt a feljelentő Dénessel szemben és a cégnek a tulajdonosát a bíróság becsületsértésért el is ítélte.

Ezzel befejeztem Dénes alkalmaztatása körülményeinek az ismertetését és most reá térek az ellenőrzés kérdésére.

A műszerüzem és kórházi anyagraktárnak működése, egész üzletvitel és számvitelle a tanács által 1915. november 23-án kiadott szabályutasításban nyert szabályozást. Ezen szabály szerint a kórházi anyagraktár felett a közvetlen felügyeletet a közegészségi ügyosztály gyakorolja, a számvetőség illetve a számvetői ellenőrzésre kirendelt ellenőrző közegnek a közreműködésével.

Az 1915. évi kórházi számadásoknak a tárgyalása alkalmával Seregi Árpád főszámtanácsos az 1916. május 19-én tartott pénzügyi bizottsági ülésen azt jelentette, hogy a kórházi alapokra a főváros 1915-ben csak azért fizet rá olyan keveset, mert a kórházak műszer- és kötőszerszükségletének a beszerzését a főváros házilag végzi. Ezenkívül ugyanezen alkalommal tett szóbeli jelentése szerint az elmúlt évben pl. a vattát a műszerüzem 2 korona 60 fillérért számította a kórházaknak, amikor a műszerszek 6—8 koronát kértek a vattáért. Szappant is nagy mennyiségben szerzett be és 3 korona 60 fillérért szállította, amikor 6 korona volt az ára; 26 hadikórház kereste fel a műszerüzemet avégből, hogy kötőszereket, műszereket és szappant adjon

nekik és azok olcsóságán csodálkoztak. Ugyanő jelentette, hogy a műszerüzem 400.000 korona tiszta haszonnal zárta le számadásait és azonfelül a forgótőke kamatait is megfizette. Az 1915. évi községi háztartásról bemutatott számadásban a műszerüzem és kórházi anyagraktár számadásánál 341.214 korona 65 fillér szerepelt, mint bevételi többlet.

A folyó év augusztus havában Fényes László feljelentésére a kir. ügyészség vizsgálatot indított Dénes Aladár ellen. A tanács a közegészségi ügyosztály új vezetőjét, dr. Márkus Jenő tanácsnokot felhívta, hogy a műszerüzem kezelését, raktárát azonnal vizsgálja meg és tegyen jelentést. Márkus tanácsnok, aki nagy körültekintéssel és eréllyel vezeti az üzem vizsgálatát, szeptember 13-án jelentette, hogy az üzem vezetése és ellenőrzése körül számos súlyos szabálytalanság és mulasztás történt. Erre a fegyelmi eljárást megelőző vizsgálatot Buzay Károly tanácsnok, Kobler Ede számtanácsos, üzemellenőr és Horpátszky Dezső számtiszt, az üzem kirendelt irodafőnöke ellen elrendeltem és a vizsgálat vezetésével dr. Déri Ferenc alpolgármestert bízam meg. Ugyanezen időben érkezett hozzám a belügyminiszter leirata, amelyben a vizsgálat megindítására és jelentéstételre hívott fel. A belügyminiszternek az addig történt intézkedéseket bejelentettem, köztük azt is, hogy Dénes Aladár vagyonára a működéséből esetleg a fővárosra háruló károk fedezése érdekében biztosítási végrehajtást vezettünk.

Miután a történt szabálytalanságok és mulasztások, esetleg a büntetőtörvénybe ütköző cselekmények, valamint a kártérítési kötelezettség kérdésében egyfelől az illetékes bíróság, másfelől a fegyelmi választmány fog határozni, ezeknek elébe vágni nem kívánok. Annyit azonban jelenthetek, hogy a fegyelmi vizsgálat, valamint a műszerüzemben megjejtett vizsgálat folyamán kétségtelen megállapítást nyert, hogy a kórházi műszerüzem és anyagraktár működése sem az üzletvitel, sem a felügyelet és ellenőrzés szempontjából nem felelt meg a tanács által kibocsátott szabályutasítás rendelkezéseinek. A szabályutasítás szerint a kérdéses üzem, mint a kórházak beszerzési központja és anyagraktára, rendszerint csak a főváros hivatalai és intézetei számára szolgáltatni ki árút és teljesíthet munkát. Ugyancsak a szabályutasítás szerint a tanács kivételesen engedélyt adhat arra, hogy az üzem más közintézeteknek, kórházaknak, klinikáknak stb. is kiszolgáljon árúkat és teljesítsen munkákat. Ilyen esetekben az üzem tényleg mindenkor meg is kívánta a tanács írásbeli engedélyét s ilyen engedélyeket a háború folyamán a tanács több ízben adott is. Ezzel szemben dacára annak, hogy a szabályutasítás magáncégek részére leendő eladásokról említést nem tesz s ennél fogva ilyen eladásokat meg nem enged, tényleg nagy mértékben történtek eladások, még pedig anélkül, hogy azokat a tanács engedélyezte volna. Ami az esetleges kár megállapítását illeti, arról ezidő szerint pontos jelentést nem tehetek, főként azért, mert mindenekelőtt azokat az irányelveket kell megszabni, amelyek szerint a kár, esetleg az elmaradt haszon nagysága megállapítható. A kérdést komplikálja az a tény is, hogy a vételek mértékét valószínűleg lényegesen befolyásolták a magáncégek részére Dénes által rendszeresített eladások. Ettől függetlenül azonban az már most is megállapítható, hogy a kórházi műszerüzem és anyagraktár felállítására és működése a fővárosra nézve általában pénzügyileg előnyös volt és hogy működése rendeltetésének annyiban megfelelt, hogy a háború alatt nehéz feladatokat sikeresen oldott meg, a fővárosi közkórházak ellátásán kívül a Révész-utcai és a Zita-kórházat és még 26 más hadikórházat szerelt fel.

Ezekben ismertetem a két ügyben a való tényállást. De bármily sajnálatos az ilyen és ehhez hasonló elszórt esetek előfordulása, a legerősebb meggyőződéssel és méltatlankodással kell tiltakoznom és kell valamennyiünknek tiltakoznunk a főváros és a fővárosi igazgatás ismert és nem ismert számos ellenségei által, lappangóan és nyilvánosan terjesztett gyanúsítások és ráfogások ellen (Ugy van! Taps.), mintha ezek a nálunk állítólag uralkodó korrupt rendszernek volnának szimptomái, mintha itt a korrupció és panama ülnének orgiákat. A főváros óriási gépezetében a felszaporodott igazgatási tevékenység közepett, számos, nagy üzemeinkben aránylag elég ritkán fordulnak elő, hála Istennek, hasonló rendellenességek. Minden esetben, ha tudomásunkra jutnak szabálytalanságok, visszaélések, azokat szigorúan vizsgáljuk és megtoroljuk. Ebben a gyorsan fejlődő nagyvárosban, ahol annyi mindenféle anyagi érdek ütközik, sikerült az Önök támogatásával a főváros tanácsa és derék tisztikara közreműködésével olyan

becsületes és tisztességes rendszert meghonosítani, amire nemcsak a főváros polgársága, de az egész ország büszke lehet. Természetesen minden organizmusnak vannak hibái, parazitái, a miénknek is vannak, de a rendszer és a szellem, mely az egész szervezet működését áthatja, feltétlenül tiszta és becsületes. Lehetetlen állapot, hogy ilyen ügyekkel hónapokig, állandóan foglalkoztassák a közvéleményt és a közigazgatást, izgassák, lázítsák a közönséget igazságtalanul, a nehézségek áradatával derekasan küzdő városizgatás ellen.

Azt mindenesetre szükségesnek tartom, hogy minden lehető kövessünk el hasonló visszaélések ismétlődésének lehető megakadályozására. Bejelentem a t. Közgyűlésnek, hogy a tanáccsal már régebben több ízben tárgyaltam a városi üzemek, főleg épen a kisebb üzemek szakszerű felügyeletének és ellenőrzésének intézményes szervezésére nézve. Erre vonatkozó javaslatunkat a költségvetés tárgyalásánál fogjuk beterjeszteni.

Nem akarok most arról beszélni, hogy minek tulajdonítható a közéletben, parlamentben, sajtóban és a közönség körében lappangó és ilyen esetekben megnyilvánuló sok oldalról mesterségesen szított, igazságtalanul ellenséges indulat, amelyet most is sajnos tapasztalunk. Tény az, hogy megvan, még pedig olyan mértékben és megnyilatkozásban ami páratlan Európaszerte. Ennek az ellenséges indulatnak egyik külön típusa nyilatkozott meg abban az interpellációban, amelyet nem régen intézett Polónyi Géza képviselő a belügyminiszterhez a képviselőház ülésén.

Tekintve, hogy a támadást sokjóhiszemű ember olvasta, másfelől, mert az interpellációban a belügyminiszter egy leiratára, valamint a pénzügyminiszter egy nyilatkozatára is történt hivatkozás és végül, mert a főváros gazdálkodása ellen többfelé hallható régi keletű vádaskodásokkal jó volna egyszer nyilvánosan leszámolni, méltóztassék megengedni, hogy sorra vegyem az összes vádak és a magam ténybeli adatait és ellenvetéseit a közgyűlés elé terjesszem.

Az interpelláló mindenekelőtt kedvenc témájával, a főváros adósságszínalásával foglalkozik. Reflektálva egy nyilatkozatomra, melyet őszinte sajnálatomra egy februári képviselőházi beszédére tettem, elmondja, hogy legutóbb a legkönnyelműbb adósságszínalásra vettünk, amennyiben a város adósságot adóssággal fizet.

Hivatkozik a legutolsó harminc millió koronás függőkölcsönre, amelyből kifizettük 21 és fél millió előző függőkölcsönünket és a 13 millió márkás kölcsönre, amelyet állítása szerint csak diszázió (a valuta differencia) fedezésére vettünk fel.

Erre az óriási leleplezésre a következőket jegyzem meg: Mindenekelőtt függőkölcsönöket akkor szoktak felvenni, amikor konszolidált kölcsönt nem lehet kibocsátani. Ezeknek a függőkölcsönöknek az a sorsa, hogy amikor a legközelebbi konszolidált kölcsönt kibocsátják, akkor a függőkölcsönt kifizetik. Tehát adósságot adóssággal fizetnek s ez így van e kerek világon mindenütt. A konkrét esetben az történt, hogy a mikor az 1914. évi 158 millió német kölcsönt felvettük, az az előt felvett 25 millió függőkölcsönből csak körülbelül 3 és fél milliót fizethettünk vissza, azokért a váltóért, amelyek a kölcsönadó pénzügyintézetek tárcájában voltak. A többi 1915. április 15-én esedékes váltót a tulajdonosok nem voltak hajlandók előbb való beváltásra visszaadni, s így azok törlesztésével várni kellett. Ekkor jött a háború s tekintettel arra, hogy a háború elején kölcsön kibocsátására nem gondoltunk, pénzkészleteinket a rendkívüli viszonyokra való tekintettel, lehetőleg megőrizni óhajtottuk. A lejárat előtt tehát új függőkölcsönről gondoskodtunk, még pedig szükség esetére harminc millióra biztosítva. Ez tehát nem volt egyéb, mint a 21 és fél millió koronás függőkölcsön egyszerű meghosszabbítása. Megjegyzem, hogy a 21 és fél millió koronán felül nem is vettük igénybe a függőkölcsönt. Mikor azután a nyáron kibocsátottuk 80 millió törlesztéses kölcsönünket, azt a 21 és fél millió koronás függőkölcsönt lejáratá előtt kifizettük. Ez az eljárás nemcsak törvényes, szabályos és helyes, de másként nem is szabad volt az adott helyzetben eljárunk. Ez a dolgok normális rendje és ebből konstruálta azt a bámulatos leleplezést, hogy mi vagyunk a legnagyobb adósságszínalók, mert adósságra adósságot csinálunk.

Ugyancsak valótlan az az állítása, hogy a 13 millió márkás kölcsönt csak a diszázió (valuta differenciának) fedezésére vettük fel. Az 1914. évi 158 millió márkás kölcsönünk törlesztését és kamatait tudvalevőleg márkában kell fizetnünk. Köztudó-

mású, hogy a márka árának a korona rovására történt jelentékeny emelkedése mindenkit, akinek tartós márka-kötelezettségei vannak, arra bírta, hogy nagyobb külföldi márkakölcsönt vegyen fel, amelyből esedékességeit a hadiállapot előrelátható idejére márkában fődözheti és ezzel elkerüli az esetről-esetre való márkavétel kedvezőtlen alakulásait, — a kölcsönt pedig a háború után valószínűleg kisebb márkaár alapján fizetheti vissza.

Így cselekedett a főváros is, amikor két évi törlesztő szükségletének kiegyenlítéséhez szükséges márkamennyiséget kölcsön útján egyszerre szerezte be, amelynek igénybe nem vett márkarészlete teljes kimerültségig 5%-kal kamatoz. Amde a törlesztésre szükséges összegeket a budgetből fedezzük, nem pedig ebből a kölcsönből. A készletet felhasználásáig a többi kölcsönpénzzel együttesen gyümölcsöztetjük.

Ezzel a márkakölcsönrel kapcsolatosan kitér az interpelláció a székesfőváros bonítására is. Azt mondja, hogy a főváros 5 $\frac{1}{4}$ %-os 13 millió márkás kölcsönének 91%-os átvételi árával szemben Bécs száz milliós pénztárjegy-kölcsönt tudott kapni 5 $\frac{1}{2}$ %-ra, 94—96%-os árfolyamon. Itt az interpelláló úgy látszik, nem vette számításba, hogy a mi kölcsönünk tíz év alatt, a bécsi pedig 52 év alatt fizetendő vissza. Ennélfogva a tőkevesztés nálunk tíz évre, náluk 52 évre oszlik fel. Ha ezt pontosan kiszámítjuk, akkor a mi kölcsönünk kamatja 6'94, a bécsié 6'86. Eltekintve attól, hogy a két kölcsön ára között eszerint alig van különbség, a kölcsön árfolyamát elsősorban nem a felvevő város bonítása határozza meg, hanem az illető országban uralkodó általános kamatviszonyok. Például Franciaország kis városai mindenkor olcsóbb kölcsönökhöz jutottak, mint például Bécs városa, egyszerűen azért, mert Franciaországban a városi papírok kamatozása általában alacsonyabb, mint Ausztriában és mert Franciaország tőke-gazdagabb mint Ausztria. Ugyanez áll sok tekintetben Ausztria és Magyarország viszonyára. Ausztria tőke-erősebb lévén, az ottani állami és városi kölcsönök mindenkor valamivel kedvezőbbek, mint a mieink. Mindennek dacára nekünk, amint épen a konkrét példa mutatja, néha még ezen általános tapasztalati törvénnyel szemben is, sikerült Budapest javára előnyöket elérnünk. Ez nem a bonítás kérdése.

A f. év február havában az interpelláló egy képviselőházi felszólalásban figyelemztette a postatakarékpénztárt, hogy rossz helyre teszi a pénzt, amikor a városnak adja kölcsön. Ez volt t. i. az a folyószámlakölcsön, amelyet a háborús élelmiszerakció forgótőkéje céljára biztosítottunk. Akkor, amikor ezzel a felszólalásával foglalkoztam, ezzel szemben megbotránkozásomnak adtam kifejezést, egyszersmind mellesleg megjegyeztem, hogy a postatakarékpénztár nem direkt adta a kölcsönt, hanem három nagy magyar pénzügyintézet közvetítette, miután törvényes tilalom áll fenn, hogy a postatakarékpénztár direkt adhasson a városoknak kölcsönt. Erre Polónyi azt mondja, hogy ilyent sem hallott, hogy egy polgármester azzal dicsekedjék, hogy ő neki bankokra volt szüksége, hogy a postatakarékpénztártól pénzt kapjon, mert különben nem ad. Én világosan azt mondtam, hogy a törvény tiltja a postatakarékpénztárnak, hogy kölcsönt adjon a városnak.

Ezek után nem lehet azon csodálkozni, hogy a kölcsön ára tekintetében is valótlan az az állítás, mely szerint az 1 $\frac{1}{4}$ %-al volt drágább, mint a bankráta akkoriban. A bankráta t. i. 5% volt, a kölcsön ára pedig mindenestől 4'35%.

Ezután az interpelláló azt mondja, hogy ezzel elvégezvén a polgármesterrel való leszámolás kérdését, most már áttér arra, hogy az ő felfogásával a főváros vagyonkezelését illetőleg nincs izolálva és pedig nagyon érdekes, hogy milyen társaságba kerül. Engedjék meg — folytatja — hogy közokiratok alapján szellőztessen csak pár idézettel ezt a dolgot, mert unalmas lenni nem szeretek és elmondja, mi is történt a főváros gazdálkodásával időközben, miért nem felelt nekik nyomban a miniszter urak és miért nem védelmezték meg a főváros polgármesterét. Ezek után hivatkozva a belügyminiszternek az 1916. évi költségvetésre vonatkozó leiratára, azt állítja, hogy a főváros költségvetésébe becsempészünk egy állásokra vonatkozó olyan javaslatot, amelytől a belügyminiszter egyszer a jóváhagyást már megtagadta és mégis felvettük a költségvetésbe azt a 72.000 korona évenkénti többletet, amely ezen jóvá nem hagyott állásokra vonatkozó fizetéseket tartalmazta. Ez mindenestre egy ritkaságok közé tartozó eset — úgymond —, hogy egy főváros kommunális ügyet tesz.

Ezután idézi a belügyminiszteri leiratnak azt a kitételét, hogy a fővárosnak ez az eljárása nemcsak

a költségvetés áttekintését nehezíti meg, hanem a realitás követelményének és a törvényszerűségnek sem felel meg.

Az 1872. évi XXXVI. t.-c. 3. §-a szerint a főváros az önkormányzat és a közigazgatás költségeit megállapítja, a fedezetéről gondoskodik. Megmondja a 4. §. azt is, hogy oly határozat, amely új hivatalok rendszeresítésére, vagy a fennálló megszüntetésére vonatkozik, csak a miniszteri jóváhagyás után hajtható végre. Kétségtelen tehát, hogy a törvény biztosítja a fővárosnak azt a jogát, hogy állásokat szervezhet, köteles ezek fedezetéről gondoskodni, de az ilyen határozatokat csak miniszteri jóváhagyás után hajthatja végre.

A főváros tehát ezen törvényes alapon szervezett állásokat, ezek költségét beállította a költségvetésbe és egyidejűleg fölment a fölterjesztés az állások szervezése dolgában. Igaz, hogy később a belügyminiszter ezen állások szervezésének a jóváhagyását megtagadta és ebben a tekintetben a főváros újabb tárgyalásokat kezdett, amelyek még ma is folyamatban vannak.

Az interpellációnak az a kitétele, hogy „a főváros költségvetésébe becsempészett egy állásokra vonatkozó javaslatot”, részben ferdítés, részben valótlanítás.

Tény az, hogy a főváros törvényhatósági bizottsága az 1914. évi június 24-én és folytatólag július 1-én tartott közgyűlésén a fővárosi közigazgatási alkalmazottak további státuszrendezésére, valamint több közigazgatási szak- és üzemszemélyzeti létszámában szükséges kiegészítésekre megfelelő számú ideiglenes hivatalnoki állás megszüntetésével 289 végleges és 30 ideiglenes hivatalnoki, továbbá 60 altiszt és 12 szolgai állást szervezett, úgy azonban, hogy a szervezés 1914. évtől négy évre arányosan elosztassék és utasította a tanácsot, hogy ezen állások költségeit vegye föl a költségvetésbe. A közgyűlés ugyanebben a határozatában azt is kimondotta, hogy a jövőben az új végleges tiszt állások szervezése rendszeresen, minden évben a költségvetés megállapításával egyidejűleg történjék, hogy így egyrészt elkerülhető legyen a személyzeti kiadásoknak nagyobb időközökben ugrásszerűen való növekedése, másrészt pedig a végleges és ideiglenes hivatalnoki állások, egymáshoz viszonyítva, kellő arányba kerüljenek.

A közgyűlés erre való tekintettel elhatározta, hogy a végleges tiszt állásokat mindenkor évenként szervezi és utasította a tanácsot, hogy minden évben, a költségvetés összeállítása alkalmával a közigazgatási tiszt, végleges és ideiglenes hivatalnoki állásoknál pontos kimutatást szerkesszen, a végleges állások szervezésére vonatkozólag a főváros fejlődésének és a lakosság szaporodásának arányában, a tényleg felmerülő szükséghez képest, javaslatot tegyen és az új állások szervezésével felmerülő költségeket a költség-előirányzatba vegye fel.

Ez alkalommal nem foglalkozhatom részletesen azokkal az okokkal, amelyek a közgyűlésnek ezt a helyes elhatározását szükségessé tették, csak utalok arra, hogy a tárgyalás egy 145 oldalas, pontos adatokkal felszerelt előterjesztés alapján indult meg, ezt tárgyalták az összes illetékes bizottságok, tehát a nyilvánosság előtt tárgyaltuk, a határozatot kormányhatósági jóváhagyás alá terjesztettük. Kérdem tehát, hogyan lehet ezt a legteljesebb nyilvánosság mellett lefolyt eljárást jóhiszeműen becsempészésnek mondani, amikor a költségvetési kísérő tanácsi jelentés nyíltan maga javasolja, hogy a státuszrendezésre a költségvetésbe felvett összegek, — amennyiben a közgyűlés határozata jóváhagyást nem nyer, — szolgájanak a költségvetési hiány részben való apasztására. A belügyminiszter kifogása csak arra vonatkozhatik, hogy túlreális a költségvetés, tehát abba olyan kiadások is fel vannak véve, amelyek nem biztosan merülnek föl. Az irreális szó alatt azt szoktuk érteni, ami kétfélettelebb annál, ami tisztán csak a realitás követelményeinek felel meg. Megjegyzem, hogy az eltérés a felfogásokban abban van, hogy az állami költségvetésre vonatkozólag van egy törvényes rendelkezés, hogy abba csak rendszeresen szervezett állásokat szabad felvenni, azonban nálunk nemcsak hogy nincsen ilyen törvényes rendelkezés, hanem a mi eljárásunk megfelel a főváros négyévtizedes állandó gyakorlatának. Ezután áttért az interpelláló a pénzügyminiszternek a f. évi szeptember 12-iki képviselőházi beszédében mondott következő nyilatkozatára:

„Nem tagadom, hogy a főváros gazdálkodásától elragadtatva nem vagyok. Én a magam részéről helyesebbnek tartom a realisabb, talán kissé pesszimisztikusabb alapokból kiinduló gazdálkodást. De ez

vérmeisélet kérdése s a székesfőváros mai vezetőinek más a vérmérséklete.”

Ugyancsak idézi az interpelláció a pénzügyminiszternek ugyanezen képviselőházi ülésen a függőkölcsönökről mondott nyilatkozatát, amely így szólt:

„Abszolút nem tartom megengedhetőnek, hogy a városok beruházási, tehát olyan célokra, amelyek, beismerem, hogy fontosak, amelyek elodáztatatlanságát azonban egyáltalán nem ismerhetem el, ilyen célokra függőkölcsönöket vesznek fel és függőkölcsönökből beszerzett pénzeszegeket fektetnek be olyan beruházásokra, amelyek bármily szükségesek is, minden esetre elodázhatók volna addig, amíg a pénzpiac helyzete szabályszerű kölcsönök felvételét lehetővé teszi.”

Ezekután az interpelláló figyelmeztetni akarja a kormányt, a fővárost és a nemzetet arra, hogy mekkora veszély fenyeget ezen bohém és rettenő könyvemű gazdálkodás révén, mellyel szemben most a fővárost neki kell megvédenie.

Mielőtt az interpelláló egyes adataira nyilatkoznám, mindenekelőtt általánosságban kívánok a fővárosnak az elmúlt évtizedben követett beruházó politikájáról nyilatkozni.

Ami a függőkölcsönöket illeti, — készséggel elismerem, hogy a függőkölcsönök igénybevétele lehetőleg elkerülendő. De hát, t. Közgyűlés, mikor veszünk fel függőkölcsönöket, amikor arra okvetlen szükség van és mikor más expediens nincsen, azaz, amikor más kölcsönt nem lehet kapni. A pénzügyminiszter úr azt mondja, hogy ő beruházások elodáztatatlanságát egyáltalán nem ismerheti el. A baj az, hogy van egy nálunk magasabb úr, erősebb valaki, aki ezt az axiomát nem ismeri el, s ez: az élet.

Egy gyakorlati példát hozok fel. Amikor a főváros a gázgyárat megváltotta, a gázgyárnak termelő képessége már annyira ki volt merítve, hogy ha mihamar nem fogunk hozzá az új gázgyár építéséhez, rövid idő alatt képtelenek lettünk volna a közönség szükségletét és a főváros közvilágítását ellátni. Az időmulasztás ez esetben valóságos katasztrofális következményekkel járt volna. Ha ez esetben rendes kölcsön felvétele nem lehetséges, — nincs más mód, mint átmenőleg függőkölcsönhöz nyúlni. Különben is függőkölcsön felvétele és felhasználása csak akkor és olyan beruházások fedezésére lehetséges, amikor és amelyekre a fennforgó sürgősségi okok miatt azt a közgyűlés elhatározza, s a belügyminiszter, a pénzügyminiszter hozzájárulásával engedélyezi. Azonfelül, természetesen az egyes beruházásokhoz külön-külön is előzetes közgyűlési elhatározás és kormányhatósági jóváhagyás szükséges. Ilyen biztosítékok mellett nem látom be, miért kell ezeket a rendszerint nem olcsó függő kölcsönöket állami közterhekkel drágítani.

Amikor ezelőtt tíz évvel elfoglaltam a polgármesteri széket, a főváros állapota nem volt valami vigasztaló. A káposztásmegyéri új vízmű, a körúti főgyűjtőcsatorna, a vásárcsarnokok és a sertés-közvágóhíd elkészülte után főleg 1902-n túl már alig történt nagyobb szabású beruházás. Hogy számot is mondjak, 1902-től hét éven át a már említett munkálatok befejezésére, s azonfelül évenként egy-két iskola építésére s egyéb kisebb beruházásokra, összesen körülbelül 33 milliót fordítottak. Az évenként beruházott összegek ezen idő alatt évi 6 millióról fokozatosan évi 2½ millióra szállottak alá. A nagyobb kérdések jórészt aludtak, minden merészebb kezdeményezés elernyed, mert a referensek tudták, hogy nagyobb arányú beruházásokat dűlőre vinni nem lehet. Egyszóval a pesszimista vérmérséklet feltétlen uralmát éltük. A mellett rosszul fizetett hivatalnokok, tanítók, egy rettenetesen szűkmarkú nyugdíjellátás, rossz előlépési viszonyok, általánosan súlyosbodó lakásviszonyok, a városi építkezések fokozatos csökkenése és ezzel kapcsolatban az építő ipar pangása, szaporodó bérelt iskolák, a kórházak elégtelensége és elhanyagoltsága, s ezek mellett fokozódó pénzügyi nehézségek, lappangó háztartási hiányok. Azt hiszem, épen elég. Nem is említem, hogy az akkori tanácsban s a közgyűlésen a „szociális” szót kimondani igen merész dolog volt, ha csak nem akart valaki a szocialistaság gyanújába keveredni. Hatósági szociális gondoskodás szervezéséről azután már igazán nem lehetett beszélni.

Talán egy kissé kirívón színezem azt az elmúlt időt, pedig tudom, hogy ez a dolgok természetes útja volt. Voltak már akkor is, akik előbbre láttak, de nem tudták az akaratukat érvényesíteni.

Tehát a nagy dolgok kezdésétől, a reformoktól húzódó pesszimista korszak nem volt ment a háztartási bajoktól. A város közjóvédelmei nem fokozódtak a kiadásokkal arányban. A kormány előzőleg

az állam háztartását a városok bérre rendezte s megfojtotta fejlődésükben a városoknak a fogyasztási adókból és az italmérési jövedékből eredt bevételeit, amennyiben azokat jórészt átalányozta az előző bevételi eredmények alapján. Ezekhez a bajokhoz járult az, hogy mindazokat a közérdekű vállalatokat, amelyek a városi élettel együtt fejlődnek, kiadták magántársaságoknak. Amíg Rómában egy időben „Omnia venalia” volt, addig nálunk régen mindent bérbe adtak, ami jövedelmező volt. Gázt, villamos világítást, közúti vasutat, omnibuszt, szemétszállítást, kórházi élelmezést, stb. Ilyen körülmények között a háztartás egyensúlyának fel kellett borulnia.

Amikor elfoglaltam a polgármesteri széket, az első dolgunk volt, az alkalmazottak helyzetének javítása, ami a t. Közgylés jóvoltából sikerült is. Egyidejűleg a város háztartásának rendezését vettük kézbe. Az akkori kormány vezérének, Wekerle Sándornak igazán megértő és erélyes támogatása mellett, valamint a községi pótlódó felemelésével sikerült a bevételeket 4—5 millióval felfokozni, a háztartás egyensúlyát helyreállítani, a városfejlesztés programját elkészíteni és az új munkát megkezdeni. Természetesen ez jórésben csak 1909-ben indult meg s jóformán, mintegy 4—5 évre terjedt. Az első Balkán háború és az azt követő gazdasági pangás, a pénzpiac tartózkodása új nagyobb munkálatok megindítását máris megakasztották. Hacsak a beruházásokat tekintem, ez alatt a 4—5 év alatt, majdnem hihetetlen eredményeket értünk el:

Megváltottuk a Gázgyárat és felépítettük Európa egyik legmodernebb gázgyárat 62 millió korona költséggel; építettük a Kelenföldi elektromos telepet és megváltottuk a M. Vill. R. T. telepét. Előkészítettük egyúttal a Bp. Ált. Vill. R. T. telepének a megváltását 1918-ra; megvettük a Bp. Villamos Városi Vasút részvényeinek többségét. Erre még majd visszatérek. Megváltottuk az Omnibusz vállalatot s megindítottuk az autobus közlekedést; kibővítettük a budai vízművet és a vízcsőhálózatot kiterjesztettük; megváltottuk a szemétszállító vállalatot s létesítettük a városi fuvartelepet; megépítettük az óbudai gyűjtőcsatornát és szivattyútelepet s megindítottuk a kelenföldi csatornázást; vásárcsarnoki és vágóhídi bővítésekre, hűtőberendezésekre fordítottunk 4,2 millió koronát; építettük a kenyérgyárat; létesítettük a közlelmező vállalatot; átvettük a vásárpénztárt; létesítettük a városi tüzelőszerraktárt; városi konyhakerti telepet; a Gyáli-úton közraktárakat építettünk; csináltuk a városi hirdető vállalatot; építettük az Állatkertet és a Széchenyi-fürdőt és építettük a Gellért fürdőt. Építettünk 7000 kislakást; építettük az V. ker. Népházat és a VI. ker. Népszállót; építettünk iskolákat és óvodákat, ezzel a tantermek számát több, mint ezerrel, az óvodák számát ötvennel szaporítottuk. Közegészségügyi beruházásokra fordítottunk 7,3 millió koronát, még pedig építettük az új fertőtlenítő intézetet; a Szt. János-kórháznál az új elmebeteg kórházat, építjük a tüdőbeteg kórházat, a Dévai-utcai tuberkolózis dispensárit, a Szt. István-kórháznál a venereás pavilonokat, az orbáncos pavillont, kibővítjük és átalakítjuk a gyermekosztályt, a Gellért-kórháznál is igen lényeges kibővítéseket tettünk s most fogjuk megnyitni a Bánffy-utcai új csecsemőkórházat.

Felszereltük tűzoltóságunkat modern tűzoltószerekkel és végül szabályozásokra, kisajátításokra és telekszerzésekre fordítottunk mintegy 23 millió koronát, amelyen ez összeget bizonyosan meghaladó értékű igen nagy kiterjedésű ingatlanokat szereztünk a fővárosnak, amellel biztosítottuk a Tabán rendezését, végeztünk és előkészítettünk igen nagy-szabású városrendezési és városszabályozási munkákat. De áttérek annak a megvilágítására, hogy ezeknek az igazán nagy arányú beruházásoknak keresztülvitele milyen pénzügyi hatással volt a város háztartására. A tanács az 1916. évi költségvetést kísérő jelentésében már kimutatta, hogy a 270 millió koronás kölcsön törlesztésére kerekén évi 15 millió korona kell. Ezzel szemben a létesített beruházásokból eredő jövedelme a városnak meghaladja az évi tíz millió koronát. Eszerint a kölcsön felhasználása folytán a főváros háztartását évi 5 millió korona terheli. Ennyivel romlott meg a háztartás mérlege a beruházások végrehajtása következtében. Ezzel szemben a most folyamatban lévő, mintegy 25 millió koronára rugó beruházások befejezése után, azok létesítményeiből mintegy egy millió korona évi bevételi többlet várható, és így csak 4 millió koronára tehetjük azt az évi megterhelést, amelyet a 270 millió koronás beruházó program a maga egészében a székesfővárosra ró. Amde ne feledjük

el, hogy a program végrehajtásának megkezdése idejében, a közvilágítás évi költsége 822 ezer korona volt, míg 1916. évben ezt a gázművek, illetve a villamos művek egészben megtérítik, de megtérítik a városi épületekben fogyasztott gázt is, ami mintegy 200 ezer koronának felel meg és így csupán a gázmű eme szolgáltatásai révén, költségvetésünk terhe voltaképpen újabb millióval, tehát három millió korona fedezetlen hiányra csökken.

Ezzel szemben figyelembe kell vennünk, hogy a városszabályozás címén szereplő, kerekén 23 millió korona költségösszeg legnagyobb részt olyan telekszerzéseket foglal magában, amelyeket csak átmenően s előreláthatóan csak rövid időre tekinthetünk nem jövedelmező beruházásoknak, amennyiben e területek túlnyomó része beépítés útján értékesíthetővé válik. Remélhető, hogy a tervbe vett céltudatos és fokozatos értékesítésnél nemcsak a megszerzési ár fog a székesfőváros részére megtérülni, hanem valószínűen az időközi kamatterhek is behozhatjuk. Így azután részben áldozatok nélkül, részben arányosan csekély áldozattal igen fontos városépítési és városrendezési problémák előnyös megoldása válik lehetségessé. A közlekedési beruházásoknál jelentkező fedezetlen hiányt előreláthatóan apasztja a Villamos Városi Vasút jövedelmezőségének fokozatos emelkedése, másfelől az autobus közlekedés kifejlesztése.

A közoktatásügyi építkezéseknél figyelembe kell vennünk, hogy a 38 millió koronát tévő beruházással sikerült a tantermek számát kerek számban ezerrel, az óvók számát ötvennel szaporítani. Ezzel azonban sikerült évi 337 ezer korona bérösszeggel járó bérletet is megszüntetni s új, drága és célszerűtlen bérhelyiségek igénybevételét megakadályozni. Mászóval a nagyarányú beruházások elmaradása nem jelentett volna a főváros háztartására pozitív megtakarítást, hanem csak annyit, hogy a tőketörlesztésnél és a kamatkidadásoknál megtakarított összegek az iskolai és óvodai bérletek címén merültek volna fel.

A közlelmezési és közjótékonyági beruházásoknál előálló fedezetlen hiány, mintegy 500 ezer koronára rug és így arányosan soknak alig mondható.

A közegészségügyi beruházásoknál mutatkozó, mintegy 750 ezer koronát kitevő fedezetlen hiány egyfelől az évtizedes mulasztások helyrehozása érdekében elkerülhető nem volt. Ennek köszönhetjük, hogy a főváros a háború idejében képes volt úgy a közönség közegészségügyi védelmi, mint az általános betegápolás tekintetében feladatának megfelelni. Ezeknek a terheknek méltányos enyhítése lenne, ha — amint azt annak idején a kormánytól kértük is — a beruházások felerészét az államkincstár a székesfőváros részére megtérítené. Három évvel ezelőtt ezt a kormány kilátásba is helyezte és már két ízben kaptunk is egy-egy millió koronát, ezen költségekhez való hozzájárulás fejében.

Ha az elmondottakon kívül szem előtt tartjuk azt, hogy a 270 millió koronás beruházó kölcsön legnagyobb részét már az 1913. év végén felhasználtuk, amikor a főváros háztartásának egyensúlya még épségben volt, egész kétségtelen az, hogy a mostani rendkívüli költségvetési hiány okait teljes-séggel nem a beruházások sokszor emlegetett túltengésében kell keresnünk. Sőt ellenkezően, egészen kétségtelen, hogy ez a negyedmilliárd koronát meghaladó beruházás az elmúlt évtizeden át, ezer és ezer kézzől-kézre menve, a főváros iparának és kereskedelmének hozadékát és ezúton közvetve az állam és a főváros legkülönbözőbb adószertü bevételi forrásainak bőségét, eredményesen fokozta.

Közbevetőleg megemlítem, hogy Polónyi képviselő interpellációjában a többek között azt is állítja, hogy az én polgármesterségem alatt felvett kölcsönök kamata körülbelül 32 millió koronával szerepel évenként. Természetesen ez az adat is valótlan, mert az én polgármesterségem alatt felvett kölcsönök évi kamata beleszámítva a még fel nem használt 80 millió koronás új kölcsönünk kamatát is, 20 millió koronát tesz ki. Az eltérés tehát kerek 12 millió korona.

Ezután rá kell mutatnom arra, hogy a mi beruházó politikánk épenséggel nem olyan könnyelmű optimista gazdálkodás volt, mint amilyennek sokan feltüntetni szeretik, hanem ellenkezőleg a rossz idő-
kel is számoló, előrelátó, ha úgy tetszik, pesszimista várospolitikai. Mi tudtuk azt, hogy a gazdasági fellendülés korszakai nem állandók, sőt sokszor igen rövid-
videk, s azt — mint a mi esetünkben is — felváltják a gazdasági depressziók sokszor hosszú évei, amikor az építkezés szünetel, amikor városi kötvénykölcsönök kibocsátása nem lehetséges, s így minden beruházás szükségképp szünetel. Épen azért igyekeztünk a kellő időt minél gyorsabban és okosabban kihasználni.

négy-öt év alatt tényleg minden erőnk megfeszítésével hajtottuk végre az előbb ismertetett beruházások hatalmas sorozatát. És íme a gazdasági pangás évei után jött a feneketlen világháború, amikor a régi 4 és $4\frac{1}{2}$ %-os kölcsön-típusról át kellett térnünk az államkincstár által bevezetett 6%-os kölcsöntípusra s amikor évekig nem lehet nagyobb szabású építkezésekre gondolni. Ha az építkezések, amelyeket a háború előtt olcsó kölcsöneinkből hajtottunk végre, elmaradtak volna, milyen drága pénzen s valószínűleg mennyivel drágább építési költségeken lettek volna ezután végrehajthatók. Bátran merem állítani, hogy az elmúlt tíz év alatt beruházott 300 millió koronából épített intézmények, megváltott üzemek, vett telkek értéke már ma a kétszeresét is megközelíti. Aktuális-e, igazságos-e tehát ma arról beszélni, hogy ez helytelen volt? Az én hitem az, hogy ma már csak az a beruházás helytelen, amit nem csináltunk meg. Mi, t. közgyűlés, ezt a szemrehányást magunknak nem tehetjük, mert ennyi idő alatt többet tennünk ezen a téren, igazán úgyszólván fizikai lehetetlenség volt.

De ettől eltekintve, vizsgáljuk meg, mi az, amit nem kellett volna csinálnunk. Az üzemek megváltását? Hiszen ez a mi legfőbb büszkeségünk és legfőbb pénzügyi vívmányunk, örök becsületére azoknak, akik ezt az akciót itt a közgyűlésen vezették és támogatták. Ezek közül ma már csak a Városi Villamos Vasút részvényei többségének megvétele és az omnibusz-vállalat megváltása azok, amelyek czídszerint passzívák s állandó szemrehányások tárgyául szolgálnak. Erre nézve mindenekelőtt megemlítem, hogy a községeztési akció bizonyos vonatkozásokban fontos várospolitikai akció is volt, nemcsak finansziális akció. Abban az időben a városi közélet és a közgyűlés leghatalmasabb, legbefolyásosabb emberei a várossal szerződéses magánvállalatok vezetői voltak. Ezt akartuk mi megszüntetni, s ettől akartuk mi a várost felszabadítani. Ebben az akcióban az utolsó fontos pozíció volt a villamos vasút. Az sem titok ma már, hogy amikor a Villamos Városi Vasút részvényeinek többségét megvásároltuk, egyik célunk az volt, hogy biztosabban és méltányosabb áron jussunk a Közüti Vasúthoz. Másik célunk az volt, hogy a Villamos Városi Vasútnál megszerzett döntő befolyásunkkal megakadályozzuk az irreálisan magas osztalékok fizetését s ezáltal a megváltás mesterséges megdrágítását. A mai állapot tehát átmenet, s állítom, hogy a fővárosnak módjában áll ezt a befektetést bármikor jövedelmezővé tenni, amikor akarja. Addig, amíg ezt nem tesszük, csak azért nem tesszük, mert az időközben hozott áldozatok később fognak a főváros részére gyümölcsözni. Ami a részvények vételárát illeti, ma is állítom mindenkivel szemben, hogy figyelembe véve az akkori általános konjunktúrát, pl. a Közüti Vasút akkori árfolyamát, úgyszólván példátlan eredmény volt, hogy egy részvénytársaság részvényeinek többségét, 69 ezer darabot, aránylag ilyen áron lehetett tőzsdén vásárolni. Polónyi Géza képviselő szerint ugyan a főváros a Városi Villamos Vasútnál 30 millióval károsodott, de azt hiszem, ilyen abszurd állítással komolyan nem kell foglalkoznom, mert csak 28 millió koronát fizettünk a részvényekért.

Az omnibuszvállalat megváltása átmenőleg szintén terhes a fővárosra egyfelől a háborús állapotok miatt, másfelől az autobusz-üzem bevezetésének nehézségei miatt. Azt hiszem, a békés időkben rövidesen nagyon szép vállalatná fog fejlődni.

A megváltott üzemek közül Polónyi Géza interpellációjában a fuvartelep ellen is emelt kifogást. Azt mondja, hogy a fuvartelep 1915-ben 580 ezer korona befektetés mellett hozott 6309 koronát. Ez az adat is természetesen valótlán. A fővárosi fuvartelepre a Cséry-féle részvénytársaságtól 1906. évben történt átvétel után 9 év alatt a megváltási árral együtt 1,462.791 korona beruházási kölcsönt fordított a főváros s ugyanezen időben 2,064.843 korona bruttó nyereséget ért el. A bruttó nyereségben bent foglaltaknak: a főváros által az intézménybe fektetett kölcsöntőkék amortizációja, az újtási alapok dotációja s végül a községi alaphoz beszolgáltatott tiszta üzleti felesleg, amely összesen 618.611 korona volt.

Azonban az így kimutatott üzleti eredmény még nem is tünteti fel híven azokat a pénzügyi előnyöket, amelyekhez a főváros a fuvarszolgáltatás házikézeltésbe vétele folytán jutott, mert az első három évben az üzem önköltségi áron dolgozott, a következő években pedig a szemétfuvarozási átalánynak a múlt évig érvényben volt megállapítási módja mellett, a fuvartelep mintegy 10—12 ezer fuvar díjazás nélkül

állított, ami a községi alap javára, mintegy évi 80—120 ezer korona megtakarítást jelentett.

Pénzügyi szempontból bírálva tehát a fuvartelep működését, megállapítható, hogy az üzem a fővárosnak jól jövedelmező vállalkozása, mert az a beruházási kölcsönök tőke- és kamattörlesztését a saját jövedelmeiből teljesíti, jöllehet, újabb beruházásokkal a telep értékét legalább ötszörösére emelte s még ezenfelül, tiszta üzleti feleslegként a községi alaphoz is 618.611 korona 80 fillért juttatott. Ez a tiszta felesleg a részletekben engedélyezett 1,462.791 korona beruházott összegnek mintegy 42%-át teszi. Emellett figyelembe veendő az a körülmény is, hogy a kölcsönök letörlesztésével a főváros egy teljesen modernül berendezett mintaszerű fuvartelep birtokába jut, mintegy 800 darabot számláló kiváló anyagú loállományjal.

De véleményem szerint a fuvartelep jelentősége nem egyedül az elért kedvező pénzügyi eredményben nyilvánul, hanem elsősorban azon munkateljesítmény alapján bírálendő el, amelynek folytán fennállásának tízedik esztendejében a székesfőváros nélkülözhetetlen közintézményévé lett. A fuvartelep a főváros háztartásában felmerülő különböző fuvarokat már a béke időben is állandóan zavartalanul szolgáltatja, de különösen a háború alatt tűnt ki, hogy a főváros a fuvartelepben mily fontos szervvel rendelkezik, s hogy mily helyes megoldásnak bizonyult, a főváros háztartásának minden ágában bekapcsolódó fuvarszolgáltatásoknak házilagos ellátása, mert hiszen alig vitatható, hogy a jelen súlyos viszonyok között azok zavartalan ellátása a magánvállalkozás útján biztosítható lett volna.

Ugyancsak a Polónyi interpellációja szerint a főváros ráfizet a kenyérgyárra, az élelmiszerüzemre, mert a kenyérgyár 1915-ben egy millió 248.000 korona befektetés mellett jövedelmezett 20.900 koronát az élelmiszerüzem pedig 2,500.000 korona befektetéssel 41.000 koronát. Mind a két állítás valótlán, mert a főváros egyik üzemre se fizetett rá fennállásuk óta egy fillért sem.

A kenyérgyár a beruházott kölcsöntőkének törlesztésére 6 évi fennállása alatt 110.000 koronát fordított. Ezenkívül évente szabályszerű kamatot, így pl. 1915-ben 44.119 korona 43 fillért fizetett a központi pénztárba. Továbbá mindezen felül a saját erejéből fennállása óta 236.792 korona 60 fillér beruházást eszközölt s ugyancsak saját erejéből fedezi minden üzemi, személyi és dologi kiadásait és pedig a községi alap minden néven nevezendő kedvezményezés támogatása vagy segítése nélkül s mindezt akkor, amikor a községi kenyér ára tudvalévőleg a napi áraknál mindig alacsonyabb.

Az élelmiszerárúsító üzemnek a községi alap 1915. végéig 2,500.000 koronát adott kölcsön. Ebből voltaképeni beruházás csak 796.836 korona 83 fillér, a többi 1,700.000 korona pedig az üzem forgótőkéjéül szolgál. A forgótőkének aránylag magas összegét ennek az intézménynek a háború alatt megnövekedett feladatai indokolják. A községi alap kölcsöntőkéje után az üzem a fennállása óta szabályszerű kamatot fizet, így 1915-ben 101.076 korona 26 fillért fizetett. A voltaképeni beruházott összeg után pedig tőketörlesztésre 42.962 korona 78 fillért fordított. Mindezen felül a saját erejéből 301.694 korona 14 fillért ruházott be és emellett nemcsak a saját erejéből viseli összes személyi, dologi és üzemi költségeit, hanem saját erejéből és egyelőre az alkalmazzottak hozzájárulása nélkül százezer koronás nyugdíjalapot létesített.

Ezeknek az üzemeknek ez a kedvező vagyoni eredménye, valamint az üzemek által félretett megfelelő tartalékok összege, világosan kitűnik a főváros zárszámadásában közzétett évi mérlegekből és még csak jó akarat sem kell ahhoz, hogy — azt a körülményt, hogy a főváros ezekre az üzemekre épen-séggel nem fizet rá — bárki, kevés hozzáértés mellett is könnyen kiolvashassa.

A következő észrevétele az interpellálónak az, hogy a vágóhidak és vásárcsarnokok, amelyeket 6 és 7%-os pénzekből állítottak fel 0.7 és 1%-ot jövedelmeznek jóidőben. Ennek okát a protekcióban látja. Véleménye szerint a helypénzeket legalább oly mértékben kellene megállapítani, hogy azok jövedelméből a befektetéseket amortizálni lehessen.

Mindenekelőtt valótlán az, hogy a vásárcsarnokok és vágóhidakat 6 és 7%-os pénzekből állították fel. Ezek legnagyobb részét a $4\frac{1}{2}$ %-os 25 millió forintos kölcsönből épültek, amely kölcsönt később 4%-osra konvertáltuk.

Másfelől valótlán az, hogy ezek az intézmények 0.7 és 1%-ot jövedelmeznek. A $30\frac{1}{2}$ millió koronát kitevő befektetés évi hozadéka mintegy 6%.

A helybérek kérdésében Polónyi Géza képviselő ellentétbe jutott azzal a Polónyi Géza volt f. v. bizottsági taggal, aki az 1910. év novemberében tartott hűdrágasági ankétán a vásárcsarnoki helybérek magasságát kifogásolta. Ami a vágóhídi és vásárcsarnoki protekciók büzléséről szóló merész állítást illeti, addig, amíg erre konkrét és hiteles adatokkal nem szolgál, kénytelen vagyok azt, mint annyi más valótlannak bizonyult állítását, visszautasítani.

Most áttérek a fürdőkre. A Széchenyi-fürdőre vonatkozólag az interpelláló azt mondja, hogy az hozott minus 139.000 korona jövedelmet. Hát ez állítása már majdnem igaz, mert csak annyit kellett volna hozzátennie, hogy ez két évi deficitje a fürdőnek még pedig az 1914. és 1915. években. Az előző 1913. évben még tiszta jövedelmünk volt a fürdőből. Ezzel szemben a háború óta a régi Artézi-fürdőt átalakítottuk és a Széchenyi-fürdő terhére azt sebesült és beteg katonának ingyenes használatára bocsátjuk rendelkezésre. Az utóbbi időben a fürdő jövedelmezősége, dacára a háborús viszonyoknak, a fürdőüzem szükségleti cikkei jelentékeny drágulásának, mégis kezd kedvezően alakulni. Ezeknek a fürdőknek építését egyébként a közgyűlés még a régi érában határozta el és tekintet nélkül azok jövedelmezőségére, azt hiszem, egészen helyes és okos elhatározás volt.

Itt vannak még a szabályozások, kisajátítások és telekszerzések. Ezek egy része szükségszerű volt, a másik része pedig igen előnyös befektetésnek fog bizonyulni. Az a kereken 23 millió korona, amit erre a célra fordítottunk, feltétlen ellenértéket talál a megszerzett ingatlanokban, sőt sok esetben igen szép vagyongyarapodásra nyújt kilátást. Egyébként a normális viszonyok helyreállításával azonnal meg fog indulni a megszerzett telkek fokozatos értékesítése.

A többi beruházások közül nem tudom melyiket kellett volna elhagyni. Talán a 7000 kislakás és a szükséglakások építését. Méltóztassék elképzelni t. közgyűlés, hogy mi lenne ebben a városban, ha ma itt 7000-rel kevesebb lakás lenne. Hiszen már akkor, amikor ezt az akciót kezdtük, zendülések voltak a lakásnyomorúság miatt. Különben a háború kezdetéig a lakásakció a főváros háztartását teljességgel nem terhelte, s ha a később emelkedő fenntartási költségekre való tekintettel az adómentesség mellett szedhető maximális bér kulcsát törvény útján módosítják, úgy az egész akció a jövőre se fog teherrel járni.

Ha pedig az ugynevezett nem jövedelmező beruházásokat veszem elő, vajjon helyes lett volna-e mellőzni annak az ezer iskolateremnek megépítését s tovább folytatni a bérelt iskolákkal folytatott rablogatásdologat? Lehet-e ezt éppen ma a mi szemünkre vetni, amikor a háború kezdetén beszállásolási és hadikórházi célokra 1265 tantermünket vettük igénybe s amellet képesek voltunk — bár nagy nehézségek árán — az iskolai oktatás folyamatosságát is fenntartani. Tudja-e a t. közgyűlés, hogy a háború kezdete óta több mint százezer sebesült és beteg katonát gyógykezeltünk a mi iskoláinkban, illetőleg az azokban berendezett hadikórházakban. Mindez lehetséges volt, mert volt szívünk kihasználni a kedvező időt, az olcsó kölcsönöket és a viszonylag olcsó építési viszonyokat a mi új iskoláink megépítésére. Vessen reánk követ, aki nálunk bölcsőbb és előrelátóbb volt.

Mi van még említésre méltó nagyobb beruházás? A közegészségügyi beruházások hét milliót meghaladó költséggel. Azt hiszem, hogy ezen már igazán nem lehet vitatkozni. Mit csináltunk volna az új fertőtlenítő intézet nélkül? Még elgondolni is rettenetes. Minden kórházi építkezésünk amellet a háborús nyomorúságok enyhítésére is szolgál. A Gellért-kórházi pótéptételek tették lehetővé, hogy ott a háború eleje óta több mint 18 ezer fertőző betegségben szenvedő katonát ápolhattunk. Ezek az intézmények s a közreműködő személyzet buzgó kötelességtudása, a mi nyugalomba vonult és jelenleg súlyos betegesen felkvő páratlanul kiváló tisztí főorvosunk, Magyarévits Mladen vezetésével tették lehetővé, hogy a főváros közönségét megóvtuk a fertőző és járványos betegségek, főleg a kolera és kiütéses tifusz elterjedésétől.

En azt hiszem t. közgyűlés, hogy mi nem szégyeljük azt a politikát, amelyet a beruházások terén követtünk, hanem ellenkezőleg megnyugvással tekintünk vissza erre a munkára, s érezzük, hogy kötelességünket emberi erőnkhez képest derekasan teljesítettük.

Akármilyen hosszadalmas vagyok is, kérem méltóztassanak megengedni, hogy még egyszer visszatérjek a Polónyi Géza képviselő interpellációjá-

nak azokra a részreire, amelyekkel még nem foglalkoztam.

A városi beruházások után az interpelláló leleplezte a fővárost, hogy még a vagyonteltára is irreális. Erre, úgymond, más kifejezést is lehetne használni.

Csudálatos módon a vagyonteltár irreálisát is olyan adatokra alapítja, mint a költségvetés irreálisát. Tudniillik, hogy mindkettő túlságosan korrekt, inkább kedvezőtlenebb képet ad, mint az ellenkezője. A mi vagyonteltárunk minden túlzást kerül, nem mutat ki értéket, ahol nincs és nem hallgat el kötelezettséget, ahol van. Dehát nézzük a vádakat.

Az első az, hogy a város beállítja a vagyonteltárba a vízvezeték, iskolák, laktanyák stb. tehát forgalmon kívül lévő vagyonteltárakat. Hát melyik város nem veszi fel ezeket a vagyonteltárba? A városi vagyonteltár nem kereskedelmi árulteltár.

Másodszor kifogásolja az interpelláló, hogy a háramlási jogok hiányoznak a vagyonteltárból. Ha a háramlás tárgya valami szabatosan megállapított összeg volna, semmi nehézséggel sem járna, ha annak leszámított értékét a vagyonteltárba felveszük. De ez a vagyonteltár alapjában nem javítja, mert alkalmat adna arra, hogy az ekként kedvezőbbé váló vagyonteltár mellett az interpelláló intencióival szemben éppen a fokozott adósságcsináláshoz nyújtana alapot és így megterhelné a következő nemzedékek javára biztosított vagyongyarapodást. De ez a fokozott adósságcsinálás, amely a háramlási jog leszámított értékére épült fel, a háramlás tárgyát képező üzemi időközi megváltásával elvesztene biztosítékát, mert a háramlási jog értékét a vagyonteltárban tovább bennhagyni nem lehet, az átvett üzemek becslése alapján megváltott értékét pedig nem lehet magasabbra felvenni, mint amit érte fizettünk. Csak megértem még, hogy a háramlásban sokszor nincs is köszönet, mert mikorára annak időpontja beáll, az összes berendezések, a fejlődő technika vívmányai következtében, már régen elavultak és a háramlás első következtése az újraépítés.

Szóval az interpelláló a tiszta és kifogástalan vagyonteltár biztosításának fokozása érdekében kifogásolja azt, ami jó és javasol olyast, ami a részéről elérni szándékolt céllal homlokegyenest ellenkező eredményhez vezet.

Folytatólag említést tesz az interpelláló a városi automobil-luxusról. Eltekintve az általa felhozott számbeli adatok valótlanságától, az tény, hogy a városi automobil használat túltengése sokfelé kritika tárgyául szolgált. En azt hiszem, hogy már a háborús nehézségek és a fenntartási költségek rendkívüli emelkedése is elég okot ad arra, hogy az automobiloik használatát a lehetőséghez képest redukáljuk és szigorítsuk. Leghelyesebbnek azt tartanám, hogy a legközelebbi költségvetési tárgyalás alkalmával a közgyűlés maga szabja meg azt, hogy kiknek lehet igényük automobiloik használatára, megállapítaná a használat korlátait még pedig a városi és a város fennhatósága alatt álló üzemekre nézve is.

Az interpelláló a többek között kritika tárgyává teszi különböző okokból, egyes egyének alkalmaztatását.

Például felhossa az interpelláló Fischer M. Ignácot, akit a fuvartelephez alkalmaztak, dacára annak, hogy vétke bukás miatt el volt ítélve. Springer Ferenc képviselő a Képviselőházban közbeszólt, hogy ez még abban az időben volt, amikor az interpelláló bizottsági tag volt. Erre az interpelláló azt mondta, hogy nagy tévedés. Mit méltóztatnak gondolni, ki téved? Polónyi Géza, mert Fischer M. Ignác a fuvartelephez az 1907. év elején került — mikor Polónyi fővárosi bizottsági tag volt — mint a Cséry-féle telep volt üzemevezetője. Hogy jóval azelőtt volt-e hamis bukás miatt elítélve, azt biztosan nem tudom, csak azt, hogy úgy a Cséry-telepen, mint nálunk igen hasznos és becsületes szolgálatot teljesített és alig két évi működés után meghalt. A Dénes Aladár alkalmaztatására vonatkozó iratokat már ismer tettem beszédem elején, azzal újra foglalkozni nem kívánok. E helyütt nem hagyhatom szó nélkül az interpelláló következő nyilatkozatát: „Ha az igazságügy-miniszter úr nem úgy jár el, hogy a királyi ügyéssel előzetesen megbeszéltek, amit Esterházy képviselő úr kívánt, hogy t. i. biztosítva legyen az, hogy az érdekelt felek egyszerre hallgattassanak ki: az egész dolog el lett volna tussolva.“ Erre kijelentem, s ez szól mindenkinek, aki bárhol írásban vagy szóval ilyen nyilatkozatokat tett, hogy ez velünk szemben méltatlan. Ami Csergő Hugót illeti, — mert a Csergő alkalmaztatását is szóba hozta, — erre nézve kijelentem, hogy őt én alkalmaztam ideiglenes hivatalnoknak, vállalom is a felelősséget ezért. Rátermett-

sége, buzgósa, intelligenciája és megbízhatósága csak hálára köteleznek azzal szemben, aki nekem ajánlotta.

Ezekután az interpelláló a belügyminiszter, a fővárosi bizottsági tagok és az egész főváros figyelmébe ajánlja, hogy nézzenek utána: miért maradnak el a vasútnál a munkák szerintezei, kollaudációi. Igazán nem tudom biztosan, mire vonatkozik ez a megjegyzés. Egyebet nem érthetek ezalatt, mint a vasúti építkezések, átalakítások és beszerzések úgynevezett műszaki felülvizsgálatát, melynél a munkálatokba fektetett költségösszeget, a létesítmények felmérése és a számlák alapján, vagyis valószínű szerintezéssel, megállapítják s egyúttal ellenőrzik a különféle engedély-okmányokban, szerződésekben tett kikötések pontos teljesítését. A műszaki felülvizsgálatokat koronként, mikor annyi anyag gyűlt össze, hogy az összes vasúti hatóságok és az érdekelt vállalatok, valamint egyéb felügyelő állami és helyhatósági hivatalok képviselőiből álló nagy bizottsági apparátus összehívása indokoltnak látszik, a vasútat. kérelmére, a kereskedelemügyi miniszter szokta elrendelni.

Végül a járdaburkolásokra vonatkozólag a képviselőházban egy egészen személyes természetű olyan ügyét adta elő, amelyben végső fokon a közigazgatási bíróság döntött, még pedig a főváros álláspontjának elfogadása mellett. Az illetékes ügyosztály vezetője részletes jelentésben bizonyítja, hogy az interpelláló által előadottak, részben a tényeknek és fogalmaknak szándékos összezavarására vannak alapítva, részben valótlanok. Ezzel a hosszadalmas és aprólékos ügyel már nem akarom a t. Közgyűlés türelmét igénybe venni. Különben is ezt a jelentést a belügyminiszter úrhoz felterjesztem és ott az interpelláló is megtekintheti.

És most a t. Közgyűlés elnézését kérem, hogy hosszú előadásommal ilyen sok időt vettem igénybe. De úgy gondoltam, hogy egyszer le kellett számolni czekekkel a vádakkal. Ami Polónyi Géza képviselőt illeti, az ő itteni szereplése és innen való távozásának körülményei, másfelől az én polgármesterré választásom és az ő bukása között való összefüggés, kizárják azt, hogy a főváros ügyeinek és az én működésemmel kapcsolatban bírja lehessen. Erről, azt hiszem, most is fényes tanúságot tett, mert hiszen ennyi ferdítést és valótlanságot rossz indulat nélkül, véletlenül összehordani, igazán lehetetlen. Amikor előre jeleztem, hogy előadása telve van ferdítésekkel és valótlanságokkal, — azt válaszolta, hogy úgy látszik, én a személyes kötekedés terére akarom vinni a dolgot. Azt hiszem, amint előre mondtam, elég tárgyilagosan bizonyítottam be adatainak tarthatatlanságát. A további személyes kötekedés terére pedig annyira nem kívánok lépni, hogy ezenel el is búcsúozom tőle s kijelentem, hogy többé semminemű nyilatkozatára reflektálni nem fogok.

És most engedjék meg, hogy e helyről, azt hiszem, a t. Közgyűlés nevében is, a sajtóhoz, a magyar sajtóhoz forduljak. Az utóbbi időben mintha itt is ott is, a sajtó hol egyik, hol másik részéből valami szeretetlenség áradna a város felé, mintha nem azzal a szeretettel foglalkoznának ennek a városnak a dolgaival, amely pedig szívükhöz bizonyára közel áll, sőt mintha valami epés indulattal keresnék, kutatnák ami nem jó, vagy amit ők nem jónak ítélnék. Hogy félre ne értessem, nem a hibák, visszaélések felfedezését értem, mert hiszen azért mindnyájan csak köszönettel tartozhatunk. De szó van a felfedezés módjáról, a további méltatlan következtetésekről, a közönség izgatásáról, a leplezett gyanúsításokról. Ismerni kell a közönség hangulatát és lélektanát. Tudjuk, hogy a közönség egy része, szinte készségesebben fogadja be az ilyen epés, sokszor izgató támadást, mint a tárgyilagos kritikát. De én azt hiszem, hogy épen a mostani időkben háramlik fokozott súllyal a sajtóra az a feladat, hogy a közönséget ne vezesse tulzásokba, legkevésbé az ország fővárosával szemben és legkevésbé most, amikor a fővárosi hivatalok és üzemek személyzetének egy harmada a harc téren van, s mi megfogytakozott erővel, óriási megnövekedett és összebonyolódott feladatok elvégzésével vesződünk. Vesződünk egy olyan tiszti karral, amely maga is családtagjaival együtt talán legjobban sanyli a háborús élet minden baját, nyomorúságát. És mégis ott vagyunk, mindenki a maga helyén s végezzük reggeltől estig, s ha kell éjszaka is, a kötelességünket.

El kell készülnie lennünk reá, hogy a most bekövetkezendő idők nap-nap után csak keményebb próbára fogják tenni nemcsak a mi erkölcsi és fizikai erőnket, tudásunkat és kötelességérzetünket, hanem a közönség türelmét, áldozatkészségét, önfegyelmzését. Hálásak vagyunk mindazok iránt, akik a sajtóban eddig is ennek megkönnyítésén fáradoztak, de kérem most valamennyiüket a nehéz időkre és a nehéz feladatokra való tekintettel, kezeljék jószívvel, jóindulattal a mi városunk dolgait és a mi jóra való igyekezetünket. Egy kis szeretetet uraim! nem többet.

A t. Közgyűléstől pedig kérem az eddigi bizalmat és jóindulatú támogatást. Iparkodjunk valamenynyien irtani azt, ami tökéletlen, ami rossz, ostromozzuk a bűnt és büntessük a bűnösöket kiméletlenül. De ne legyünk igazságtalanok, ha már olyan sokan vannak, akik bennünket nem szeretnek, legalább szeressük mi egymást, s megbízva egymás jóindulatában, jóigyekezetében, buzgósaiban és tisztességében, minden méltatlan támadást lökjünk vissza és lépésről-lépésre küzdve egyesült erővel dolgozzunk tovább becsületesen, tiszta öntudattal, tiszta és kemény kezekkel, ha kell kemény ökölökkel, mindenkivel szemben, akik minket üldözöbe vesznek, és mindig a főváros népéért, a főváros népének boldogulásáért.